

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 8Cdo/164/2020
Identifikačné číslo spisu: 8114229208
Dátum vydania rozhodnutia: 26.08.2020
Meno a priezvisko: JUDr. Oľga Trnková
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:8114229208.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu Štátny fond rozvoja bývania, IČO: 31 749 542, so sídlom v Bratislave, Lamačská cesta 8, zastúpeného Advokátskou kanceláriou GARAJ & Partners s. r. o., IČO: 35 951 125, so sídlom v Bratislave, Jozefská 3, za ktorú koná JUDr. Marián Garaj, konateľ, advokát, proti žalovaným 1/ A. C., bývajúcemu v K., Ľ. XX, zastúpenému advokátkou, JUDr. Evou Hudákovou, so sídlom v Bardejove, Dlhý rad 17, 2/ N. C., bývajúcej v K., O. XX, zastúpenej advokátom, JUDr. Rastislavom Strakom, so sídlom v Bardejove, Hviezdoslavova 9, 3/ P.Á. C., bývajúcej v K., H. X, 4/ I. C., bývajúcej v K., Ľ. XX, o zaplatenie 14.712,90 eur s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Bardejov pod sp. zn. 1C/56/2015, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 27. februára 2020 sp. zn. 5Co/14/2019, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Prešove z 27. februára 2020 sp. zn. 5Co/14/2019 a rozsudok Okresného súdu Bardejov z 25. mája 2018 č. k. 1C/56/2015-395 z r u š u j e a v e c v r a c i a Okresnému súdu Bardejov na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bardejov (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 25. mája 2018 č. k. 1C/56/2015-395 uložil žalovaným 1/, 2/ povinnosť spoločne a nerozdielne zaplatiť žalobcovi sumu 6.517,14 eur s úrokom z omeškania vo výške 73,30 eur a vo výške 8,05 % ročne zo sumy 6.517,14 eur od 26. februára 2015 do zaplatenia v lehote 60 dní od právoplatnosti rozsudku. V prevyšujúcej časti žalobu zamietol. Stranám sporu nepriznal nárok na náhradu trov konania.

2. Súd prvej inštancie rozhodnutie právne odôvodnil ust. § 1, § 3, § 4, § 5 a § 12 zákona č. 124/1996 Z. z. o Štátnom fonde rozvoje bývania s tým, že tento bol zrušený a nahradený zákonom č. 607/2003 Z. z. a následne zákonom č. 150/2003 Z. z., § 3 ods.3 zákona č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa, § 261 ods.3 písm. d/, § 497, § 499, § 502 ods.1 Obchodného zákonníka, § 39, § 48 ods. 1 a 2, § 52 ods. 1 až 4, § 53 ods. 1 až 3, ods. 5 a ods. 9, § 54 ods. 1, 2, § 121 ods. 3, § 451 a § 457, § 517 ods. 2, § 544, § 546, § 547, § 548, § 556 a § 559 Občianskeho zákonníka, článkom 3 ods.1, 2, 3, 5, 6, 7 Smernice Rady č. 93/13/EHS z 05.04.1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách.

3. Mal za to, že zmluvný vzťah medzi stranami, ktorý vznikol na základe Zmluvy o poskytnutí podpory vo forme úveru na bývanie (ďalej len „Zmluva“), bolo potrebné vyhodnotiť ako spotrebiteľský, i napriek tomu, že tento typ úverov bol vylúčený z pôsobnosti zák. č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch, či zák. č. 258/2001 Z. z.. Hoci nespochybnil aplikáciu Obchodného zákonníka (ustanovenia § 497 a nasledujúce upravujúce úverovú zmluvu) na vznik zmluvy (jej podstatné náležitosti), súčasne konštatoval, že pre celkové posúdenie právneho vzťahu strán, bolo potrebné prednostne aplikovať osobitné ustanovenia právneho poriadku, ktoré boli súčasťou špeciálnej právnej úpravy v oblasti spotrebiteľského práva, vrátane ustanovení § 52 až § 54 Občianskeho zákonníka. Z uvedeného dôvodu súd prvej inštancie v danej veci aplikoval na právny vzťah medzi žalobcom a žalovanými ustanovenia Občianskeho zákonníka, a to aj na účinky omeškania a odstúpenia od zmluvy. Preto záväzkovo právny vzťah vzniknutý medzi stranami považoval za občianskoprávny a nie obchodnoprávny. Navyiac poukázal na to, že i strany si v Zmluve dohodli, že ich zmluvný vzťah sa bude spravovať tak ust. Obchodného zákonníka, ako aj ust. Občianskeho zákonníka, ktorého použitie je pre spotrebiteľa priaznivejšie.

4. Vykonaným dokazovaním bolo potom zistené, že na základe Zmluvy z 1. februára 2001 žalobca poskytol žalovaným úver v sume 600.000 Sk/19.916,35 eur so základnou úrokovou sadzbou 3,6 % ročne na dobu splatnosti 30 rokov za účelom výstavby bytu - prestavba. Žalovaní sa v čl. IV. Zmluvy zaviazali splatiť celý úver so základnou úrokovou sadzbou 3,6 % ročne pravidelnými mesačnými splátkami vždy do 15.-teho kalendárneho dňa mesiaca počas celej lehoty splatnosti úveru; v bode 4.1. - 4.2. Zmluvy bola upravená splatnosť v súlade s § 122 ods. 3 Občianskeho zákonníka, prvá až 359.-ta splátka boli dohodnuté vo výške po 2.728 Sk/90,55 eur (bod 4.2.), posledná splátka mala predstavovať zostatok dlhu (bod 4.3.), začatie splácania bolo určené 3 mesiace po uzavretí Zmluvy, pričom plynutie času začalo od 1. dňa mesiaca nasledujúceho po obojstrannom podpísaní zmluvy (bod 4.4.) - t. j. v danom prípade od 15. júna 2001. V dôsledku nedodržavania platobnej disciplíny žalovanými, žalobca s poukazom na bod 8.4. Zmluvy, od Zmluvy odstúpil podaním z 22. decembra 2014 (po predchádzajúcom zaslaní písomnej výzvy na plnenie omeškaných splátok). Žalovaní do odstúpenia uhradili na úverových splátkach spolu sumu 13.399,21 eur. Neuhradili zostatok splátok úveru vo výške 14.712,90 eur, zostatok splátok úrokov vo výške 818,41 eur, vrátane úrokov z omeškania. Nezaplatených ostalo 214 splátok.

5. Súd prvej inštancie nesúhlasil s názorom žalobcu, že účinky odstúpenia od Zmluvy sa mali posudzovať podľa ustanovení Obchodného zákonníka, nakoľko sa malo jednať o Zmluvu klasifikovanú ako tzv. „absolútny obchod“. V tomto smere poukázal na potrebu aplikácie ust. § 52 ods. 2 Občianskeho zákonníka v znení účinnom od 1. apríla 2015, podľa ktorého na všetky právne vzťahy, ktorých účastníkom je spotrebiteľ, sa vždy prednostne použijú ustanovenia Občianskeho zákonníka, aj keď by sa inak mali použiť normy obchodného práva. Uviedol, že napriek tomu, že išlo o ustanovenie, ktoré nebolo platné a účinné v čase uzavretia predmetnej Zmluvy, časovo pôsobí aj na právne vzťahy pred jeho účinnosťou. Poukázal pritom na závery uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3MCdo/12/2014 z 21. apríla 2015.

6. Odstúpenie od Zmluvy (s účinkami k 30. decembru 2014, kedy sa podanie žalobcu obsahujúce toto odstúpenie reálne dostalo do sféry dispozície žalovaných) tak spôsobilo zrušenie samotnej Zmluvy s účinkami od začiatku (ex tunc) v zmysle § 48 ods. 2 Občianskeho zákonníka, čím zanikli stranám práva a povinnosti z tejto Zmluvy, so súčasným vznikom povinností na vydanie bezdôvodného obohatenia podľa § 457 Občianskeho zákonníka. Účastníci zrušenej Zmluvy si boli preto povinní vrátiť iba navzájom poskytnuté plnenia z tejto Zmluvy (§ 457 Občianskeho zákonníka). Také ustanovenia spotrebiteľskej zmluvy, ktoré by naďalej zachovávali aj právo na zaplatenie iných poplatkov, úrokov, či zmluvných pokút, by potom zhoršovali postavenie spotrebiteľa, pretože by ho zaväzovali nad rámec povinností vzniknutých podľa Občianskeho zákonníka v dôsledku odstúpenia od zmluvy. Preto akékoľvek rozšírenie záväzkov spotrebiteľa vrátane platenia zmluvnej pokuty, poplatkov, úrokov a pod. popri vzájomnej reštitučnej povinnosti po zániku Zmluvy s účinkami ex tunc, by postavenie spotrebiteľa zhoršili. Inými slovami, dôsledky odstúpenia od zmluvy boli stranami v Zmluve dohodnuté nevýhodnejšie ako dôsledky odstúpenia podľa úpravy v samotnom Občianskom zákonníku. Dojednania, ktoré zachovávali práva žalobcu na plnenie nad rozsah daný ust. § 457 Občianskeho zákonníka, boli pre

spotrebiteľa (žalovaných) nevýhodnejšie oproti úprave § 457 Občianskeho zákonníka, a preto ich súd považoval za neplatné pre rozpor so zákonom (§ 54 ods. 1 v spojení s § 39 Občianskeho zákonníka). Navyše tieto podmienky žalovaní 1/, 2/ ako spotrebiteľia vopred nevyjednávajú, tieto boli dané a vyplývali z vopred stanovených zmluvných podmienok. Zrušením Zmluvy sa zrušili i ustanovenia tejto Zmluvy upravujúce úrok za poskytnutie úveru, zmluvne dohodnutý úrok z omeškania ako aj poplatky vrátane vyúčtovanej zmluvnej pokuty. Strany si tak boli povinné vrátiť iba navzájom poskytnuté plnenia zo zrušenej Zmluvy podľa § 457 Občianskeho zákonníka, a to bez akýchkoľvek poplatkov a úrokov, pre ich rozpor s ust. § 39 Občianskeho zákonníka. Žalobcovi preto vzniklo voči žalovaným 1/, 2/ iba právo na vrátenie (vydanie) bezdôvodného obohatenia podľa § 457 Občianskeho zákonníka, spočívajúceho v rozdieli medzi tým, čo žalovaným 1/ a 2/ reálne poskytol - 19.916,35 eur (bez priznania akýchkoľvek poplatkov, pokút či úrokov) a tým, čo mu žalovaní (podľa predložených výpisov z účtu) uhradili - 13.399, 21 eur. Tento rozdiel potom predstavoval sumu 6.517,14 eur.

7. Z týchto dôvodov súd zaviazal žalovaných 1/, 2/ spoločne a nerozdielne na zaplatenie sumy 6.517,14 eur, spolu s úrokom z omeškania vo výške 8,05 % od 26. februára 2015 do zaplatenia, keďže boli v omeškani s jej zaplatením a úrokov z omeškania v sume 73,30 eur (za obdobie od 6. januára 2015 do 25. februára 2015 zo sumy 6.517,14 eur). Súd navyše nepriznal v žiadanom rozsahu úroky z omeškania vyčíslené žalobcom (77,29 eur a za obdobie od 6. novembra 2014 do 25. februára 2015, ako žiadal žalobca), nakoľko nebolo jasné, ani z predložených dôkazov, akým spôsobom k ich výške žalobca dospeť. Súd priznal žalobcovi na úrokoch z omeškania sumu 73,30 eur za omeškanie s plnením dlhu po odstúpení od zmluvy a uplynutí lehoty na plnenie z priznanej sumy (bezdôvodného obohatenia) za obdobie od 6. januára 2015 do 25. februára 2015. Žalovaných 1/, 2/ zaviazal na plnenie spoločne a nerozdielne s poukazom na ust. § 145 ods. 2 Občianskeho zákonníka, keďže Zmluvu uzavreli ako manželia.

8. Vo vzťahu k žalovaným 3/ a 4/ súd prvej inštancie vyhodnotil uplatnený nárok ako nedôvodný v celom rozsahu, s poukazom na to, že žalovaní 3/ a 4/ boli ručiteľmi záväzku žalovaných 1/, 2/, pričom odstúpením od Zmluvy došlo k zrušeniu Zmluvy s účinkami ex tunc a tým aj k zániku ručiteľského záväzku vzhľadom na jeho akcesorickú povahu vo vzťahu k hlavnému záväzku dlžníkov. Navyše v dôsledku odstúpenia od Zmluvy sa na vzťahy účastníkov Zmluvy uplatnil režim bezdôvodného obohatenia, pričom žalovaní 3/ a 4/ neboli účastníkmi, ktorí by prijali plnenie zo Zmluvy (úver bol poskytnutý žalovaným 1/ a 2/), a teda sa v žiadnom rozsahu bezdôvodne neobohatili, a preto nemohli byť zaviazaní k vydaniu bezdôvodného obohatenia.

9. Zo všetkých vyššie uvedených dôvodov, súd prvej inštancie žalobu, v prevyšujúcej časti (t. j. nad sumu priznanú rozsudkom) a vo vzťahu k žalovaným 3/ a 4/, zamietol nestotožňujúc sa s argumentáciou a námietkami žalobcu vznesenými v konaní.

10. Napokon za nedôvodnú vyhodnotil argumentáciu žalovaných 1/, 2/ o nedostatku ich pasívnej vecnej legitimácie v spore. Uviedol, že nakoľko boli účastníkmi zmluvného vzťahu a žiadateľmi o úver, na ich postavení, ako účastníkov zmluvného vzťahu, nič nemení skutočnosť, že nie sú vlastníkami nehnuteľnosti, ktorá bola predmetom financovania prostredníctvom poskytnutej podpory zo strany žalobcu.

11. O trovách konania rozhodol podľa § 255 ods. 2 CSP.

12. Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 27. februára 2020 sp. zn. 5Co/14/2019 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie a stranám nepriznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

13. Odvolací súd za rozhodujúcu, považoval otázku, či Zmluvu o poskytnutí podpory uzavretú 1. februára 2001 medzi žalobcom a žalovanými 1/ a 2/ možno/nemožno označiť za spotrebiteľskú. V tomto smere uviedol, že žalobca mal pri uzatváraní Zmluvy o úvere postavenie právnickej osoby (§ 1 ods. 2 zákona č. 124/1996 Z. z. o štátnom fonde rozvoja bývania „ŠFRB“), disponoval spôsobilosťou mať

práva a povinnosti a mohol samostatne konať vo vlastnom mene tie činnosti, ktoré mu boli zverené Zákonom o ŠFRB. Jednou z takýchto činností bolo aj uzatváranie zmlúv o poskytnutí podpory vo forme úveru, pričom uvedené malo charakter sústavnosti a účelom uzatvárania týchto zmlúv bolo nepochybne dosiahnutie zisku. Možno preto konštatovať, že aj Zmluva uzatvorená medzi sporovými stranami v zmysle ust. § 467 a nasl. Obchodného zákonníka, bola zmluvou odplatnou a žalovaným ako dlžníkom, okrem povinnosti vrátiť peňažné prostriedky, vznikla i povinnosť zaplatiť úroky. Splátky úrokov z poskytnutého úveru z fondu, tak pre žalobcu vytvárali časť zdrojov v zmysle § 3 Zákona o ŠFRB. Vzťah medzi stranami sporu, založený Zmluvou, preto spĺňal definičné znaky spotrebiteľskej zmluvy podľa § 52 a nasl. Občianskeho zákonníka, na základe čoho odvolací súd (zhodne s názorom súdu prvej inštancie) konštatoval, že tento vzťah bol vzťahom spotrebiteľským.

14. O spotrebiteľskom charaktere tejto Zmluvy svedčila aj skutočnosť, že jej znenie bolo vopred pripravené a nebol vytvorený priestor na dojednávanie jej obsahu alebo zmeny.

15. Odvolací súd, napriek tomu, že mu boli známe závery rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 4Cdo/106/2018 z 29. apríla 2019, ktorý posudzoval obdobnú vec (avšak so záverom, že nešlo o spotrebiteľský vzťah), s týmito nesúhlasil a vo svojom rozhodnutí sa od nich odklonil. Urobil tak s odôvodnením, že zákon Štátnemu fondu rozvoja bývania síce ukladá použitie určitých zmluvných podmienok, avšak tieto nie sú jediné možné, a to s poukazom na zákonom o ŠFRB formulované znenie vety: „Zmluva musí obsahovať „najmä“. Štátnemu fondu rozvoja bývania preto nič nebráni, aby si v Zmluvách („formulárovo“) dohodol aj také zmluvné dojednania, ktoré by mohli vykazovať znaky neprijateľnosti pre ich neprímeranosť (§ 53 ods. 4 písm. k) Občianskeho zákonníka), avšak súd by sa nemohol prepracovať k ich kontrole, pretože táto by bola možná iba za predpokladu, že by sa jednalo o spotrebiteľský vzťah.

16. Dodal, že i Smernica Rady 93/13 EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách predpokladá vecnú pôsobnosť aj pri dodávateľoch verejnoprávnej povahy (čl. 2 písm. c)). Spotrebiteľsko-právna ochrana nekončí pri perfektných spotrebiteľských zmluvách, ale je opodstatnená aj pri právach z porušenia práva (náhrada škody, bezdôvodné obohatenie). Dôležité je, či na strane dodávateľa ide o jeho právo vzťahujúce sa k jeho obchodu, podnikaniu, či profesii. Odvolací súd zastáva názor, že aj v prípade Štátneho fondu rozvoja bývania ide o dodávateľa služby. Niet preto dôvod vylučovať žalovaných zo spotrebiteľsko-právnej ochrany pred neprijateľnými zmluvnými podmienkami a pred nekalými obchodnými praktikami.

17. Vo vzťahu k aplikácii Smernice č. 93/13/EHS na predmetný prípad odvolací súd dal do pozornosti najmä znenie čl. 2 písm. c) uvedenej Smernice, v zmysle ktorého sa na účely Smernice pod pojmom „predajca“ alebo „dodávateľ“ myslí akákoľvek fyzická alebo právnická osoba, ktorá v zmluvách podliehajúcich Smernici koná s cieľom vzťahujúcim sa k jeho obchodu, podnikaniu alebo povolaniu bez ohľadu na to či ma verejnú alebo súkromnú formu vlastníctva.

18. Z týchto dôvodov bol potom odvolací súd, zhodne so súdom prvej inštancie, názoru, že vzťah medzi žalobcom a žalovanými 1/, 2/ bol vzťahom spotrebiteľským, teda, že žalovaní 1/, 2/ boli nepochybne spotrebiteľmi.

19. Za správny, potom považoval i názor súdu prvej inštancie, že účinky odstúpenia od Zmluvy uzatvorenej medzi sporovými stranami, bolo potrebné posudzovať podľa ustanovení Občianskeho zákonníka. Odstúpením od zmluvy došlo k zrušeniu Zmluvy ex tunc a sporové strany tak boli povinné, vrátiť si všetko, čo si navzájom z tejto Zmluvy poskytli. Žalobcovi tak vzniklo právo domáhať sa od žalovaných 1/, 2/ vrátenia bezdôvodného obohatenia podľa § 457 Občianskeho zákonníka, t. j. rozdielu medzi tým, čo žalovaným 1/, 2/ žalobca reálne poskytol, teda 19.916,35 eur bez priznania akýchkoľvek poplatkov, pokút, či úrokov pre ich neprijateľnosť a tým, čo mu žalovaní vrátili vo výške 13.399,21 eur. Teda spolu sumu 6.517,14 eur so zákonným úrokom z omeškania tak, ako rozhodol súd prvej inštancie

20. Uplatnené zmluvné úroky v zmysle uzatvorenej Zmluvy i odvolací súd považoval za rozporné so

zákonom. V tomto smere uviedol, že žalobcom požadovaný zmluvný úrok by mu patril len vtedy, ak by bol zachovaný stav zákonnej domnienky, čiže trvanie záväzku za stavu, že veriteľ i spotrebiteľia budú plniť podľa podmienok a v termínoch dohodnutých v zmluve. Vzhľadom na to, že zo strany žalobcu došlo k odstúpeniu od zmluvy, a teda jej zrušeniu ex tunc, bolo potrebné konštatovať, že tento stav netrvá, a teda došlo medzi stranami k zmene záväzku, ktorá so sebou priniesla i zmenu pomerov plnenia a aktivovala tak režim omeškania v spojení s využitím práva podľa a za podmienok § 53 ods. 9 Občianskeho zákonníka.

21. Odvolací súd preto uzavrel, že odstúpením od zmluvy vzniklo žalobcovi iba právo domáhať sa vydania bezdôvodného obohatenia, a to podľa zásad vyplývajúcich z § 451 Občianskeho zákonníka. Odstúpením od zmluvy zanikol záväzkový vzťah vzniknutý z tohto právneho úkonu. V dôsledku neexistencie úverového záväzku potom nemohol samostatne existovať ani nárok žalobcu na zaplatenie zmluvného úroku.

22. Vo vzťahu k zamietavému výroku, odvolací súd uviedol, že súd prvej inštancie rozhodol správne, keď zamietol žalobu v prevyšujúcej časti požadovanej istiny. Žalobcom označené náklady, ktoré mali súvisieť s uplatňovaním jeho pohľadávky, považoval za náklady spojené s odstúpením od zmluvy. Poukázal na to, že úkony právnej služby vykonané pred odstúpením od zmluvy, nemožno považovať za náklady spojené s uplatnením pohľadávky. Navyše náklady vzniknuté právnym zastupovaním pri skutkovo a právne jednoduchom odstúpení od zmluvy, nemožno považovať ani za účelne vynaložené. Preto podľa názoru odvolacieho súdu, správne rozhodol súd prvej inštancie, keď žalobu aj ohľadne týchto nárokov zamietol.

23. Odvolací súd sa v ďalšom stotožnil i s názorom súdu prvej inštancie, že vo vzťahu k žalovaným 3/ a 4/ (ako ručiteľom) bolo potrebné žalobu zamietnuť, nakoľko odstúpením od Zmluvy (a tým jej zrušením s účinkami ex tunc), došlo i k zániku ručiteľského záväzku vzhľadom na jeho akcesorickú povahu. V dôsledku odstúpenia od zmluvy sa na vzťahy účastníkov Zmluvy uplatnil režim bezdôvodného obohatenia, pričom žalovaní 3/ a 4/ sa v žiadnom rozsahu nemohli bezdôvodne obohatiť, a preto nemohli byť ani zaviazaní k vydaniu takéhoto bezdôvodného obohatenia.

24. Odvolací súd sa napokon nestotožnil ani s argumentáciou žalovaných o ich nedostatku pasívnej vecnej legitímácie v spore.

25. Zo všetkých vyššie uvedených dôvodov odvolací súd napadnutý rozsudok potvrdil a o trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 396 ods. 1 CSP v spojení s § 255 ods. 2 CSP.

26. Proti rozsudku odvolacieho súdu žalobca podal dovolanie. Prípustnosť mimoriadneho opravného prostriedku vyvodzoval z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/ CSP majúce za to, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri riešení ktorej sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v jeho rozhodnutiach sp. zn. 4Cdo/106/2018, sp. zn. 8Cdo/9/2019 a sp. zn. 5Cdo/170/2018. Táto otázka sa týkala právneho posúdenia «či žalobca uzatvorením zmluvy o poskytnutí podpory podľa ust. zákona č. NR SR 124/1996 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania v znení neskorších predpisov s fyzickou osobou uzatvára spotrebiteľskú zmluvu spĺňajúcu kritéria ust. § 52 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka, resp. inej spotrebiteľskej právnej normy, a teda, či sa na uvedený právny vzťah majú aplikovať platné a účinné právne predpisy Slovenskej republiky, resp. úijné predpisy upravujúce ochranu spotrebiteľa, alebo je uvedená aplikácia v danom prípade vylúčená». Uviedol, že v súčasnosti už zákon č. 124/1996 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania nie je platný a účinný, bol zrušený a nahradený zákonom č. 607/2003 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania, ktorý bol nahradený zákonom č. 150/2013 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania (ďalej len „zákon o ŠFRB“).

27. Dovolací súd vyššie nastolenú otázku v označených rozhodnutiach vyriešil spôsobom, že vzťah zo Zmluvy o poskytnutí podpory vo forme úveru uzavretej medzi Štátnym fondom rozvoja bývania (ďalej len „Fond“) a fyzickou osobou, nie je vzťahom spotrebiteľským. Konštatoval, že činnosť Fondu nemá

atribúty podnikania, práve naopak realizuje podporu štátu v oblasti bytovej politiky, a preto nemá postavenie dodávateľa v zmysle ustanovenia § 52 ods. 3 Občianskeho zákonníka. Odvolací súd potom nesprávne vo svojom rozhodnutí túto otázku posúdil, keď konštatoval opak, a teda sa pri jej riešení odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu.

28. Žalobca v ďalšom obsahu podaného dovolania následne podrobnejšie rozvinul svoju argumentáciu ohľadne „nespotrebiteľského“ charakteru uzavretej Zmluvy.

29. Uviedol, že z pohľadu vnútroštátneho práva nenapĺňa znaky dodávateľa, t. j. predpoklady hypotézy právnej normy obsiahnutej v ustanovení § 52 ods. 3 Občianskeho zákonníka, na ktorú sa odvolací súd odvolával, a preto nemôže spĺňať ani kritéria ustanovenia § 52 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Ak jedným z účastníkov zmluvného vzťahu nie je dodávateľ, nakoľko nespĺňa zákonné pojmové znaky a podmienky, nemožno vyvodit' právny záver, že taký zmluvný vzťah je vzťahom spotrebiteľským. Charakter spotrebiteľskej zmluvy nemožno odvíjať len od skutočnosti, že jedna zo zmluvných strán, v danom prípade žiadateľ nemal možnosť ovplyvniť jej zmluvné podmienky. Navyše možnosť ovplyvnenia zmluvných podmienok nie je daná ani na strane žalobcu. Poukázal na skutočnosť, že 7. septembra 2017 bola Národnou radou Slovenskej republiky schválená novela zákona č. 150/2013 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania v znení neskorších predpisov, pričom v zmysle bodu 19 dôvodovej správy k tejto novele «Súčasnne ani Štátny fond rozvoja bývania nespĺňa definíciu dodávateľa podľa § 52 ods. 3 Občianskeho zákonníka. Z uvedených dôvodov podpora poskytnutá vo forme úveru nie je spotrebiteľskou zmluvou podľa Občianskeho zákonníka ani spotrebiteľským úverom podľa zákona č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov». Zákonodarca teda explicitne stanovil, že žalobca nespĺňa zákonnú definíciu dodávateľa podľa § 52 ods. 3 Občianskeho zákonníka, teda žalobca nie je dodávateľom a zmluva o poskytnutí podpory nie je spotrebiteľskou zmluvou. Žalobca je jednoznačne vylúčený z pôsobnosti zákona o spotrebiteľských úveroch a zákona o úveroch na bývanie, ktoré predstavujú osobitnú právnu úpravu úverových vzťahov. Žalobca má za to, že je inštitútom sui generis, slúžiacim ako jeden z ekonomických nástrojov štátnej bytovej politiky v Slovenskej republike.

30. Žalobca preto za nesprávny, považuje právny záver odvolacieho súdu, že v prejednávanej veci bola správna aplikácia ustanovení Občianskeho zákonníka a že Zmluva je (o.i.) aj zmluvou spotrebiteľskou, na ktorú sa vzťahuje osobitná právna úprava o ochrane spotrebiteľa, a aj keď ide o úver, ktorý patrí podľa § 261 ods. 3 písm. d/ Obchodného zákonníka medzi tzv. absolútne obchody. Žalobca má za to, že daný právny vzťah nespadá pod ustanovenie § 52 Občianskeho zákonníka a nemožno naň aplikovať ostatné ustanovenia spotrebiteľského práva ani smernice únijného práva zaoberajúce sa touto problematikou. V danej veci existujú dôvody na vylúčenie žalovaných zo spotrebiteľsko-právnej ochrany. Mal za to, že v danom prípade je potrebné aplikovať prioritne normy obchodného práva, pretože poskytuje podporu vo forme úveru a úverový vzťah je podľa ustanovenia § 261 ods. 6 písm. d/ Obchodného zákonníka absolútnym obchodnoprávnym vzťahom.

31. Poukázal na to, že odvolací súd tým, že nesprávne vyhodnotil vzťah medzi stranami sporu založený Zmluvou ako spotrebiteľský, na ktorý sa má aplikovať Občiansky zákonník, nesprávne posúdil i samotné odstúpenie od Zmluvy, keď jeho účinky rovnako posudzoval podľa ustanovení Občianskeho zákonníka. Mal za to, že ním uplatnený nárok na zmluvný úrok po odstúpení od Zmluvy mal posudzovať podľa § 506 Obchodného zákonníka i s odkazom na závery rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v jeho rozhodnutí sp. zn. 4Obo/159/2003. Uviedol, že plnenie poskytnuté pred zrušením Zmluvy, nie je plnením z neplatnej Zmluvy, a preto na usporiadanie vzájomných nárokov, nebolo možné použiť úpravu bezdôvodného obohatenia. Trval na tom, že povinnosť platiť úrok odstúpením od Zmluvy nezanikol, ale trvá až do úplného vrátenia nesplatennej časti úveru. Vzhľadom na riadne zmluvne dohodnutý úrok, ako aj na platnosť predmetnej Zmluvy a platnosť následného odstúpenia od Zmluvy podľa príslušných ustanovení Obchodného zákonníka, nemôže byť nárok žalobcu nielen na kapitalizovaný úrok ku dňu odstúpenia od Zmluvy, ale aj nárok na zaplatenie zmluvného úroku z poskytnutého úveru považovaný za neprimeraný a neprijateľný. V zmysle § 506 Obchodného zákonníka aj po odstúpení od Zmluvy bol žalobca oprávnený žiadať od dlžníkov vrátenie poskytnutých peňažných

prostriedkov a zaplatenie zmluvných úrokov z nevrátenej časti úveru, a to až do okamihu vrátenia dlžnej sumy. Odvolací súd preto nesprávne aplikoval ustanovenia Občianskeho zákonníka na odstúpenie od Zmluvy, namiesto ustanovenia § 506 Obchodného zákonníka, čím vec nesprávne právne posúdil. Žalobca sa teda nestotožňuje s použitím noriem občianskeho práva, najmä pokiaľ ide o ich prednostné použitie pred obchodnoprávnymi normami, v otázke účinkov odstúpenia od Zmluvy.

32. Žalobca zastáva i názor, že ak odstúpením od Zmluvy nedošlo k jej zrušeniu od počiatku (s účinkami ex tunc), nemohlo dôjsť ani k zrušeniu ručiteľského záväzku žalovaných 3/ a 4/. Odstúpením od Zmluvy nezanikol nárok žalobcu na vrátenie úveru spolu s úrokom, tento nárok v zmysle § 506 Obchodného zákonníka trvá, preto trvá aj ručenie žalovaných 3/ a 4/.

33. Žalovaní sa k dovolaniu žalobcu písomne nevyjadrili.

34. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade s § 429 ods. 1 CSP, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je procesne prípustné a zároveň aj dôvodné.

35. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok. Mimoriadnej povahy dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a 421 CSP.

36. Žalobca v dovolaní uviedol, že prípustnosť jeho dovolania vyplýva z § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu.

37. Touto otázkou bolo potom posúdenie «či žalobca uzatvorením zmluvy o poskytnutí podpory podľa ust. zákona č. NR SR 124/1996 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania v znení neskorších predpisov s fyzickou osobou uzatvára spotrebiteľskú zmluvu spĺňajúcu kritéria ust. § 52 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka, resp. inej spotrebiteľskej právnej normy, a teda, či sa na uvedený právny vzťah majú aplikovať platné a účinné právne predpisy Slovenskej republiky, resp. úijné predpisy upravujúce ochranu spotrebiteľa, alebo je uvedená aplikácia v danom prípade vylúčená»

38. V zmysle judikátu R 71/2018 patria do pojmu „ustálená rozhodovacia prax odvolacieho súdu“ (§ 421 ods. 1 CSP) predovšetkým stanoviská alebo rozhodnutia najvyššieho súdu, ktoré sú (ako judikáty) publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Súčasťou ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu je tiež prax vyjadrená opakovane vo viacerých nepublikovaných rozhodnutiach najvyššieho súdu, alebo dokonca aj v jednotlivom, dosiaľ nepublikovanom rozhodnutí, pokiaľ niektoré neskôr vydané (nepublikované) rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v skoršom rozhodnutí nespochybnili, prípadne tieto názory akceptovali a z hľadiska vecného na ne nadviazali.

39. Predmetnou otázkou (viď vyššie bod 37.) sa už dovolací súd zaoberal v rozhodnutiach sp. zn. 4Cdo/106/2018, sp. zn. 8Cdo/9/2019. Tieto rozhodnutia treba považovať za súčasť ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu.

40. V čase konania a rozhodovania odvolacieho súdu (február 2020) žalobcom nastolená právna otázka, na riešení ktorej následne odvolací súd založil svoje rozhodnutie, už bola v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu vyriešená. Dovolací súd totiž uznesením z 29. apríla 2019 sp. zn. 4Cdo/106/2018

rozhodol v analogickej právnej veci žalobcu ŠFRB (vo veci Okresného súdu Prešov sp. zn. 20C/331/2015) tak, že zrušil žalobu zamietajúce rozhodnutia súdov nižších inštancií a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. Uvedené rozhodnutie dovolacieho súdu spočívalo na riešení rovnakej právnej otázky, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu aj v teraz preskúmvanej veci, teda na vyriešení otázky, či právny vzťah založený medzi žalobcom a žalovanými 1/, 2/ z titulu Zmluvu o poskytnutí podpory vo forme úveru uzavretej podľa ustanovení zákona č. 124/1996 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania z 1. februára 2001 (za vrátenie ktorej podpory ručili žalovaní 3/ a 4/), je spotrebiteľskou zmluvou, alebo sa jedná o čisto obchodnoprávny vzťah.

41. Dovolací súd v ostatnej označenej právnej veci dospel k záveru, že ŠFRB je osobitný subjekt zriadený zákonom na realizáciu podpory štátu v oblasti bytovej politiky zákonom upravenými nástrojmi, pri ktorej nemá postavenie dodávateľa podľa ustanovenia § 52 ods. 3 Občianskeho zákonníka a ním uzatvorené zmluvy pri realizácii podpory štátu v oblasti bytovej politiky nemajú charakter spotrebiteľskej zmluvy v zmysle ustanovenia § 52 ods. 1 Občianskeho zákonníka

42. Na odôvodnenie tohto záveru dovolací súd, po krátkom historickom exkurze úpravy spotrebiteľského práva vo vnútroštátnej právnej úprave a výklade relevantných ustanovení právnych predpisov upravujúcich definujúcich pojmy „spotrebiteľské zmluvy“, „dodávateľa“ a „spotrebiteľa“, uviedol, že žalobca ŠFRB je právnickou osobou pôvodne zriadenou zákonom č. 124/1996 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania účinným od 1. mája 1996. Tento zákon upravil podmienky pre poskytovanie podpory štátu na rozširovanie a zveľaďovanie bytového fondu a vytvoril systém ekonomickej podpory rozvoja bývania a sústredení zdrojov pre tento účel v ŠFRB, ktorý bol ním zriadený (§1 ods. 1). Postavenie ŠFRB zostalo nezmenené aj po zákonných zmenách (zákon č. 607/2003 Z. z., zákon č. 150/2013 Z. z.) Podľa § 1 ods. 3 zákona č. 150/2013 Z. z. je ŠFRB finančnou inštitúciou slúžiacou na implementáciu finančných nástrojov podľa osobitného predpisu, ktorými sú Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde, Európskom poľnohospodárskom fonde pre rozvoj vidieka a Európskom námornom a rybárskom fonde a ktorým sa stanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde a Európskom námornom a rybárskom fonde, a ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006 (Ú. v. EÚ L 347, 20.12.2013). ŠFRB neposkytuje podporu vo forme úveru širokej verejnosti, ale iba vymedzenému okruhu osôb, ktoré musia mať na území Slovenskej republiky trvalý pobyt, ak ide o fyzickú osobu. prípadne sídlo, ak je žiadateľom podpory právnická osoba (§ 7 zákona č. 150/2013 Z. z.). Podpora sa poskytuje za zvýhodnených podmienok upravených v zákone. Štátny fond rozvoja bývania je koncipovaný ako tzv. obrátkový fond. Znamená to, že prostriedky, ktorými disponuje, sú používané najmä na poskytovanie podpory vo forme úverov za zvýhodnených podmienok, oproti podmienkam trhovým (§ 3, § 4 ods. 1 písm. a/ zákona č. 150/2013 Z. z.). Prostriedky fondu možno použiť aj na správu fondu, avšak len v zákonom limitovanom rozsahu (§ 4 ods. 1 písm. b/ zákona č. 150/2013 Z. z.). Vychádzajúc z uvedeného dovolací súd dospel k záveru, že žalobca ŠFRB je osobitný subjekt zriadený zákonom, prostredníctvom ktorého štát realizuje svoju bytovú politiku zákonom upravenými nástrojmi, medzi ktoré patrí aj zmluva o úvere. Jeho činnosť nemá atribúty podnikateľskej činnosti podľa § 2 ods. 1 Obchodného zákonníka, nevykonáva činnosť za účelom dosiahnutia zisku, ale realizuje podporu štátu v oblasti bytovej politiky. Otázkou zostáva, či ŠFRB má aj v takomto prípade postavenie dodávateľa. Ako už dovolací súd konštatoval, posúdenie toho, či ide o dodávateľa je nutné vnímať aj v súvislostiach právnej úpravy a judikatúry práva EÚ. Dovolací súd v predmetnom rozhodnutí tiež poukázal na to, že ponímanie osoby dodávateľa v čl. 2 písm. c/ smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (ďalej „Smernica 93/13/EHS“) sa vzťahuje (len) na zmluvy, ktoré podliehajú tejto smernici. Podľa čl. 1 bod 2. tejto smernice «Zmluvné podmienky, ktoré odrážajú záväzné zákonné alebo regulačné ustanovenia a ustanovenia alebo zásady medzinárodných dohôd, ktorých sú členské štáty alebo spoločenstvo zmluvnou stranou, najmä v oblasti dopravy, nepodliehajú ustanoveniam tejto smernice». Do rozsahu tejto smernice nespádajú zmluvné podmienky, ktoré odrážajú zákonné alebo regulačné ustanovenia konkrétneho štátu. ŠFRB nemôže pri poskytovaní podpory bývania vo forme úveru uplatniť „voľnú úvahu“, ale je povinný dodržať zákonom stanovené pravidlá. Ak žiadateľ podpory splní zákonné

podmienky fond je povinný s ním zmluvu za zvýhodnených, zákonom regulovaných podmienok, uzavrieť. V tomto prípade dovolací súd dospel k záveru, že na takto zákonom regulované uzatvárané zmluvy o úvere sa uvedená smernica nevzťahuje a nemožno z nej vychádzať pri výklade pojmu dodávateľa vo vzťahu k ŠFRB. Na podporu správnosti uvedeného záveru dovolací súd poukázal na to, že zákonodarca vylúčil, aby sa na ŠFRB vzťahovala osobitná právna úprava spotrebiteľských úverov upravených zákonom č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a o pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (§ 1 ods. 3 písm. p/). Rovnako je ŠFRB vylúčený aj z právnej úpravy úverov na bývanie upravených zákonom č. 90/2016 Z. z. o úveroch na bývanie a o zmene a doplnení niektorých zákonov (§ 1 ods. 4 písm. i/). Žalobca je tak inštitútom sui generis, slúži ako ekonomický nástroj bytovej politiky štátu. Ochrana spotrebiteľa sa má primárne uplatniť proti nekalým praktikám dodávateľov, ktoré sa pri realizovaní podpory štátom vylučujú. Podporu zo ŠFRB možno poskytnúť len špecifickej skupine žiadateľov za zákonom stanovených podmienok, ktoré sú pre žiadateľa priaznivejšie než podmienky, za ktorých by vedel obstaráť finančné prostriedky na kapitálovom trhu. ŠFRB ako účelový fond zriadený štátom si nemôže v zmluvách o poskytnutí podpory dohodnúť podmienky, ktoré by nemali oporu v zákone. Ako už bolo konštatované dodávateľom je osoba, ktorá pri uzatváraní a plnení spotrebiteľskej zmluvy koná v rámci predmetu svojej obchodnej alebo inej podnikateľskej činnosti. Na základe vyššie uvedených špecifik ŠFRB nevykonáva podnikateľskú, ani obchodnú činnosť, tak ako to má na mysli náš právny poriadok. Keďže však ochranu spotrebiteľa je nutné vnímať aj v súvislostiach právnej úpravy a judikatúry práva EÚ, teda v zmysle cieľov komunitárneho práva, bolo nutné posúdiť, či ŠFRB je možné chápať ako dodávateľa v zmysle chápania tohto pojmu cez optiku komunitárneho práva. Ani v tomto prípade nemožno dospieť k záveru, že ŠFRB spĺňa pojmové znaky dodávateľa podľa ustanovenia § 52 ods. 3 Občianskeho zákonníka.

43. Senát dovolacieho súdu, ktorý koná v danej veci, sa stotožňuje so závermi vyjadrenými v uznesení iného senátu z 29. apríla 2019 sp. zn. 4Cdo/106/2018 a nevidí žiadny dôvod na zmenu právneho názoru vyjadreného v označenom rozhodnutí alebo na odklon od právneho názoru v ňom vyjadreného, a teda ani dôvod na postúpenie veci veľkému senátu najvyššieho súdu [rozsudok dovolacieho súdu z 10. novembra 2016 sp. zn. 3Cdo/174/2016 (R 17/2017)]. Rovnaké závery napokon prijal senát aj vo svojom uznesení sp. zn. 8Cdo/9/2019.

44. V danom prípade právne posúdenie veci odvolacím súdom týmto záverom najvyššieho súdu nezodpovedá. Vzhľadom na opodstatnenosť námietky dovolateľa, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu sa riešením predmetnej právnej otázky odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu dospel dovolací súd k záveru, že dovolanie žalobcu je v tejto časti prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP. Zároveň je aj dôvodné, lebo žalobca opodstatnene namieta, že napadnutý rozsudok spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (keďže odvolací súd svoje právne posúdenie oprel iba o skutočnosť, že Zmluva uzavretá medzi stranami mala spotrebiteľský charakter). Rovnaké chyby má aj rozsudok okresného súdu, preto Najvyšší súd Slovenskej republiky zrušil spolu s rozsudkom odvolacieho súdu aj rozsudok okresného súdu a vec v tomto rozsahu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie (§ 419 ods. 1, 2, § 450 CSP), v ktorom rozhodne aj o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

45. Dovolací súd však záverom dodáva, že i napriek skutočnosti, že Zmluva uzavretá medzi stranami nemala spotrebiteľský charakter, je i dovolací súd názoru, že nároky z nej je potrebné posudzovať podľa ustanovení Občianskeho zákonníka (vrátane nárokov po odstúpení od Zmluvy). Ako už bolo uvedené, dovolací súd poukazuje na to, že žalobca pri poskytovaní podpory vo forme úverov nevykonáva podnikateľskú, ani obchodnú činnosť, a teda ho nemožno považovať za podnikateľa v zmysle § 2 ods. 2 Obchodného zákonníka. Jeho činnosť preto podnikaním nie je (§ 2 ods. 1 Obchodného zákonníka). Obchodný zákonník predovšetkým upravuje postavenie podnikateľov, obchodné záväzkové vzťahy, ako aj niektoré iné vzťahy súvisiace s podnikaním (§ 1 ods. 1 Obchodného zákonníka).

46. V danom prípade žalobca poskytoval podporu (i vo forme poskytnutia úveru) na základe a za podmienok, upravených v osobitnom prepise, ktorým v danej veci bol zákon č. 124/1996 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania. Tento prepis vo svojich ustanoveniach komplexne upravoval všetky

podmienky (§ 5 až § 12), za ktorých bol Fond oprávnený poskytovať o. i. úvery, vrátane vymedzenia podstatných náležitostí uzavretej Zmluvy o poskytnutí podpory (údaje o zmluvných stranách, účel, výška a druh poskytovanej podpory, spôsob plnenia záväzkov zmluvných strán, boli základnými náležitosťami každého zmluvného vzťahu). V zmluve boli tiež dohodnuté sankcie za oneskorené splácanie (nedodržanie splátkového kalendára), za neoprávnené použitie poskytnutej podpory, za neumožnenie kontroly na stavbe, resp. za iné porušenie zmluvných podmienok. Podpora poskytnutá z prostriedkov Fondu bola navyše určená výhradne len na úhradu faktúr a iných platobných dokladov a nemohla byť žiadateľovi poskytnutá v hotovosti. Poskytnutú podporu musel žiadateľ čerpať iba v súlade s podmienkami zákona č. 124/1996 Z. z. a zmluvne dohodnutými podmienkami. Je potom zrejmé, že Fond pri poskytovaní podpory vo forme úveru, neuzatváral Zmluvu podľa ustanovení Obchodného zákonníka. V danej veci tak nešlo o typický úver v zmysle ust. § 497 a nasl. Obchodného zákonníka, ale o úver, poskytovaný na základe osobitného predpisu, ktorým bol zákon č. 124/1996 Z. z., a to za podmienok v ňom uvedených a bližšie špecifikovaných v samotnej Zmluve, ktorej náležitosti rovnako upravoval tento predpis. Podpora z Fondu sa tak poskytovala len špecifickej skupine žiadateľov za zákonom stanovených podmienok, ktoré boli pre žiadateľa priaznivejšie než podmienky, za ktorých by si vedel obstaráť finančné prostriedky na kapitálovom trhu (t. j. za iných než komerčných podmienok).

47. Dovolaciemu súdu sú známe závery rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 27. marca 2013, sp. zn. 6MCdo/4/2012, v zmysle ktorých „Zmluva o úvere upravená ustanoveniami § 497 až § 507 Obchodného zákonníka je tzv. absolútnym obchodom, čo znamená, že sa tento právny vzťah bez ohľadu na povahu jeho účastníkov spravuje Obchodným zákonníkom“, avšak tieto (vzhľadom na osobitnú úpravu postavenia Fondu a podmienok pre poskytovanie podpory) nemožno bez ďalšieho aplikovať i v posudzovanej veci. Ako už bolo uvedené, podmienky pre poskytovanie podpory (vo forme úveru) boli komplexne upravené v zákone č. 124/1996 Z. z. a v podrobnostiach špecifikované v samotnej Zmluve, rovnako uzavretej podľa tohto osobitného predpisu. Nešlo teda o úverovú zmluvu uzatváranú podľa § 497 a nasl. Obchodného zákonníka. Ak strany mali záujem riadiť sa pri poskytovaní úveru ustanoveniami Obchodného zákonníka, mohli si v Zmluve dohodnúť, že ich záväzkový vzťah sa bude spravovať Obchodným zákonníkom (§ 262 Obchodného zákonníka).

48. Zmluvné strany si však v uzavretej Zmluve naopak dohodli, že „ich práva a povinnosti sa budú riadiť predovšetkým zákonom č. 124/1996 Z. z. a ostatnými právnymi predpismi upravujúcimi vzťahy k ŠFRB a ďalej ich vzájomné vzťahy sa budú riadiť ostatnými všeobecne záväznými právnymi predpismi, najmä Občianskym zákonníkom (viď článok XII bod 12.3 Zmluvy)“. Strany si tak pre úpravu ich záväzkového vzťahu, aplikáciu ustanovení Obchodného zákonníka, nedohodli. I z ďalších zmluvných dojednaní vyplývalo, že si strany pre úpravu svojich vzťahov dohodli aplikáciu ustanovení Občianskeho zákonníka (napr. čl. VII bod 7.1., 7.2., čl. X a pod.).

49. Dovolací súd má za to, že na aplikovanie obchodnoprávneho režimu bolo potrebné, aby medzi stranami existoval záväzkový vzťah spĺňajúci podmienky § 261 ods. 1, 2 alebo 6 Obchodného zákonníka. V danej veci (ako už bolo uvedené vyššie) takýto vzťah nevznikol, keďže komplexnú úpravu poskytovania podpory vo forme úveru Fondom upravoval výlučne osobitný predpis, ktorým bol zákon č. 124/1996 Z. z.. Aplikáciu ustanovení Obchodného zákonníka si potom nedohodli zmluvné strany ani v samotnej Zmluve (§ 262 Obchodného zákonníka). Ak sa potom práva žalobcu na vrátenie úveru (titulom zodpovednosti za bezdôvodné obohatenie) nespravovali Obchodným zákonníkom, bolo potrebné ich posudzovať podľa všeobecnej právnej úpravy, ktorou boli ustanovenia Občianskeho zákonníka, a to vrátane práv vyplývajúcich z účinkov odstúpenia od Zmluvy. Pri rešpektovaní princípu *lex specialis* a *lex generalis* platí, že ak osobitný predpis (v danom prípade zákon č. 124/1996 Z. z.) nemal blanket na použitie Obchodného zákonníka, bolo potrebné použiť základný predpis občianskeho práva, a to Občiansky zákonník. Iná by bola situácia, ak by medzi stranami existoval záväzkový vzťah spĺňajúci podmienky § 261 ods. 1, 2 alebo 6 Obchodného zákonníka. V takomto prípade by sa odstúpenie od Zmluvy (vrátane nárokov z neho plynúcich) mohlo spravovať Obchodným zákonníkom i napriek tomu, že by sa predpoklady samotného nároku spravovali Občianskym zákonníkom (IV. ÚS 214/04).

50. Dovolací súd potom zrušil rozsudok odvolacieho (i prvoinštančného) súdu, keďže oba sudy síce

nároky žalobcu správne posudzovali podľa noriem Občianskeho zákonníka (t. j. vychádzali z ust. § 457 Občianskeho zákonníka ohľadom vrátenia si vzájomných plnení na základe zrušenej Zmluvy s účinkami ex tunc), avšak tak urobili iba s ohľadom na spotrebiteľský charakter Zmluvy o poskytnutí podpory, pri súčasnej aplikácii noriem na ochranu spotrebiteľa, ktorý záver (vzhľadom na opodstatnenosť žalobcom vymedzenej dovolacej otázky) už správny nebol.

51. V ďalšom dovolací súd už podrobnejšie nepristúpil i k preskúmaniu záverov súdov ohľadne dôvodnosti/nedôvodnosti ďalších, žalobcom uplatnených nárokov - zmluvnej pokuty, zmluvných úrokov, nákladov na uplatnenie pohľadávky a ďalšej existencie ručiteľského záväzku, keďže žalobca v tomto smere nevymedzil žiadnu dovolaciu otázku spôsobom podľa § 431 až 435 CSP.

52. V zmysle § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

53. Pre všetky tri procesné situácie, v ktorých § 421 ods. 1 CSP pripúšťa dovolanie, má mimoriadny význam obsah pojmu „právna otázka“ a to, ako dovolateľ túto otázku zadefinuje a špecifikuje v dovolaní. Otázkou relevantnou z hľadiska § 421 ods. 1 CSP môže byť len otázka právna, nie skutková otázka. Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že môže ísť tak o otázku hmotnoprávnu, ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine, ako aj o otázku procesnoprávnu, ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení. V prípade dovolania podaného v zmysle tohto ustanovenia je procesnou povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní, o ktorú z možností uvedených v § 421 ods. 1 písm. a/ až c/ CSP ide, teda z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania (porovnaj napríklad 1Cdo/126/2017, 1Cdo/206/2017, 1Cdo/208/2016, 2Cdo/203/2016, 3Cdo/235/2016, 3Cdo/132/2017, 4Cdo/14/2017, 4Cdo/89/2017, 4Cdo/207/2017, 7Cdo/20/2017, 8Cdo/186/2016, 8Cdo/78/2017, 8Cdo/221/2017).

54. Pokiaľ procesná strana v dovolaní, prípustnosť ktorého vyvodzuje z § 421 CSP, nevymedzí právnu otázku, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu (písm. a/), alebo ktorá v dovolacom konaní ešte nebola vyriešená (písm. b/), príp. ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (písm. c/) dovolací súd nemôže svoje rozhodnutie založiť na predpokladoch alebo domnienkach, ktorú otázku a ktoré rozhodnutia mal dovolateľ na myslí, v opačnom prípade by jeho rozhodnutie mohlo byť neefektívne a nedosahujúce zákonom predpokladaný cieľ. V prípade absencie vymedzenia právnej otázky a nekonkretizovania podstaty právnej otázky, nemôže najvyšší súd pristúpiť ani k posudzovaniu všetkých procesnoprávných a hmotnoprávných otázok, ktoré pred ním riešili prvoinštančný a odvolací súd. V opačnom prípade by uskutočnil procesne neprípustný svojvoľný dovolací prieskum priechiaci sa nielen, vo všeobecnosti, novej koncepcii právnej úpravy dovolania a odvolacieho konania zvolenej v CSP, ale konkrétne aj cieľu sledovanému ustanovením § 421 ods. 1 CSP (porovnaj 3Cdo/6/2017).

55. Žalobca v rámci dovolacieho dôvodu podľa § 421 CSP (pokiaľ išlo o nároky na zaplatenie zmluvnej pokuty, zmluvných úrokov, nákladov na uplatnenie pohľadávky a ďalšieho trvania ručiteľského záväzku) v dovolaní vyššie uvedeným spôsobom nešpecifikoval relevantné právne otázky od vyriešenia ktorých záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, a pri ktorých riešení sa mal odvolací súd odkloniť od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu (písm. a/), alebo ktoré v dovolacom konaní ešte nemala byť vyriešené (písm. b/), príp. ktoré mali byť dovolacím súdom rozhodované rozdielne (písm. c/). Iba samotná polemika žalobcu s právnymi závermi odvolacieho súdu, eventuálne spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia alebo len kritika toho, ako odvolací súd (o týchto skutočnostiach) rozhodol, významovo nezodpovedajú kritériu uvedenému v § 421 ods. 1 písm. a/, b/ alebo c/ CSP. Dovolací súd nemôže svoje rozhodnutie založiť na domnienkach alebo predpokladoch o tom, ktorú právnu otázku (ohľadne predmetných nárokov - bod 51 tohto rozhodnutia) mal žalobca na myslí.

56. I napriek uvedenému, však dovolací súd pre potreby ďalšieho konania iba okrajovo uvádza, že odstúpením od Zmluvy, sa táto zrušila od počiatku (s účinkami ex tunc), a preto boli strany povinné si vydať iba navzájom poskytnuté plnenia podľa ustanovení Občianskeho zákonníka o bezdôvodnom obohatení (§ 457 Občianskeho zákonníka). Keďže (ako už bolo uvedené vyššie) sa na odstúpenie, resp. na právny vzťah medzi stranami nemohli aplikovať ustanovenia Obchodného zákonníka upravujúce zmluvu o úvere (§ 497 a nasl.), žalobcovi nemohol vzniknúť nárok na zmluvný úrok až do úplného vrátenia úveru (§ 506 Obchodného zákonníka). Správne preto súdy rozhodli, keď žalobcovi priznali iba žalovanú istinu spolu so zákonným úrokom z omeškania titulom vydania bezdôvodného obohatenia. Dovolaciemu súdu sú známe i závery rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Cdo/42/2020, v zmysle ktorých „v prípade vyhlásenia predčasnej splatnosti úveru veriteľovi náleží úrok z istiny vo výške, akú by pri riadnom plnení povinnosti dlžník zaplatil ako cenu peňazí“, avšak tieto nie sú v danej veci použiteľné, nakoľko (odhliadnuc od skutočnosti, že v danej veci nebolo možné aplikovať ustanovenia Obchodného zákonníka) v prípade vyhlásenia predčasnej splatnosti úveru, úverový vzťah nezaniká (tak ako je tomu v prípade odstúpenia od Zmluvy s účinkami ex tunc). Navyše v tam označenej veci (na rozdiel od posudzovanej veci) si zmluvné strany výslovne platenie zmluvných úrokov aj po vyhlásení predčasnej splatnosti v Zmluve dohodli. Právnym následkom platného odstúpenia od zmluvy podľa § 48 ods. 2 Občianskeho zákonníka je však zánik všetkých práv a povinností, ktoré účastníkom záväzkového právneho vzťahu vyplývajú z uzavretej zmluvy na základe zmluvy (t. j. ako keby zmluva nebola vôbec uzavretá), a preto je už pojmovo vylúčené právo požadovať zmluvný úrok.

57. Pokiaľ išlo o zmluvnú pokutu, dovolací súd poukazuje na ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu podľa ktorej, odstúpenie od zmluvy nezbavuje povinný subjekt zaplatiť zmluvnú pokutu, ak táto povinnosť vznikla z dôvodu porušenia zmluvnej povinnosti ešte v dobe trvania záväzkového právneho vzťahu (sp. zn. MCdo/264/2002). Odstúpením od zmluvy zanikajú pre svoju akcesorickú povahu aj vedľajšie záväzky, ktoré sú od existencie hlavného záväzku (zmluve) závislé. Takýmito vedľajšími záväzkami sú aj záväzky slúžiace k zabezpečeniu splnenia hlavného záväzku, teda aj záväzok na zaplatenie zmluvnej pokuty podľa § 544 Občianskeho zákonníka. Ak teda dôjde k odstúpeniu od zmluvy, nemôže sa žiadna zo zmluvných strán na jej základe domáhať zaplatenia zmluvnej pokuty, pretože dohoda o zmluvnej pokute bola spolu s hlavným záväzkom od začiatku zrušená a právo na jej zaplatenie nemá žiaden právny základ. Nárok na zmluvnú pokutu však v dôsledku odstúpenia od zmluvy v prípade, že vznikol ešte pred odstúpením od zmluvy z dôvodu jej skoršieho porušenia, nezaniká. Odstúpením od zmluvy dochádza k zániku povinnosti plniť pôvodný záväzok zabezpečený zmluvnou pokutou, avšak nie vždy dochádza súčasne aj k zániku povinnosti plniť zmluvnú pokutu ako dôsledku neplnenia pôvodného záväzku. Porušením zmluvy vznikol medzi zmluvnými stranami nový právny vzťah, ktorý už nemá vo vzťahu k pôvodnému zabezpečenému záväzku akcesorickú povahu a na existenciu ktorého nemá zánik zabezpečeného zmluvného záväzku vplyv. V danej veci však žalobcovi nemohol vzniknúť nárok na zmluvnú pokutu, nakoľko táto bola v čl. VIII bod 8.5. dohodnutá tak, že ju bol dlžník povinný uhradiť (vo výške 10 % z celej dlžnej sumy v termíne do 30 dní od doručenia výzvy) v prípade naplnenia bodu 8.4. Zmluvy, v zmysle ktorého „v prípade, ak je dlžník v omeškaní s úhradou ktorejkoľvek splátky dlhšie ako 6 mesiacov je fond oprávnený po doručení výzvy k vyrovnaniu splátok od zmluvy odstúpiť jednostranne, ak nebudú splnené podmienky uvedené vo výzve“. Nebolo potom zrejmé, kedy mal takýto nárok na zmluvnú pokutu vzniknúť, t. j. či už v dobe samotného omeškania dlžníka s úhradou ktorejkoľvek splátky dlhšie ako 6 mesiacov alebo až po jednostrannom odstúpení od Zmluvy, ak tieto splátky neboli uhradené ani v lehote a za podmienok uvedených vo výzve na ich úhradu. Nakoľko bod 8.5. Zmluvy viaže vznik nároku na zmluvnú pokutu na splnenie všetkých podmienok uvedených v bode 8.4 Zmluvy, treba sa prikloniť skôr k výkladu, že žalobcovi mohol vzniknúť nárok na jej zaplatenie až potom, čo tento odstúpil od Zmluvy, keď dlžník neuhradil dlžné splátky s ktorými bol v omeškaní ani po dodatočnej výzve na ich úhradu. Ako však už bolo uvedené, ak nárok na zmluvnú pokutu, resp. povinnosť dlžníka ju uhradiť, mala vzniknúť až po odstúpení od Zmluvy, nemožno ju priznať, pretože dohoda o zmluvnej pokute bola spolu s hlavným záväzkom od začiatku zrušená a právo na jej zaplatenie nemalo žiaden právny základ. Navyše takto dohodnutá zmluvná pokuta (vo všeobecnosti odkazujúca iba na naplnenie bodu 8.4 Zmluvy), nebola vymedzená dostatočne určito (umožňovala rôzny výklad podmienok jej vzniku), čo samo o sebe vyvolávalo pochybnosti o jej platnom dojednaní. Platí totiž, že v

dohode o zmluvnej pokute výška zmluvnej pokuty alebo spôsob jej určenia aj povinnosť, ktorú zmluvná pokuta zabezpečuje, musia byť vymedzené určito, inak je dohoda neplatná (viď rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. MOBdo/4/2003).

58. Dovolací súd však nemôže súhlasiť s názorom súdov, že odstúpením od Zmluvy automaticky zaniklo i ručenie žalovaných 3/, 4/. Dovolací súd má za to, že pokiaľ došlo k zániku zabezpečeného záväzku a jeho nahradenie novým záväzkom (z vydania bezdôvodného obohatenia), ručenie zabezpečujúce takto vzniknutý záväzok zabezpečuje i záväzok, ktorý nahrádza pôvodný záväzok (R 50/2000). Ak však ručiteľ neprejaví súhlas s tým, aby bol ručením zabezpečený i nový záväzok, trvá zabezpečenie len v rozsahu pôvodného záväzku a všetky námietky proti doterajšiemu záväzku mu zostávajú zachované. Zánik pôvodného hlavného záväzku automaticky teda nespôsobuje zánik ručiteľského záväzku. Ručiteľské záväzky trvajú naďalej a ďalej zabezpečujú nové práva, ktoré vznikli po odstúpení od Zmluvy (avšak najviac v rozsahu pôvodného záväzku zo Zmluvy). Odstúpením od Zmluvy síce pôvodný záväzok zaniká, avšak ihneď vzniká medzi tými istými účastníkmi nový záväzok (v danom prípade z vydania bezdôvodného obohatenia). Ručiteľský záväzok ručiteľa teda trvá až do tej doby, pokiaľ dlžník po zániku záväzkového vzťahu nevráti poskytnuté plnenie svojmu veriteľovi (ručiteľský záväzok sa viaže na pohľadávku, a nie na dlžníka). Bolo by preto nelogické „sankcionovať“ veriteľa, ktorý odstúpil od Zmluvy práve pre porušenie zmluvných povinností dlžníkom, tým, že by sa mu de facto „odňalo“ zabezpečenie jeho pohľadávky na vrátenie poskytnutých peňazí. Týmto spôsobom by sa totiž veriteľ dostal do nevýhodnejšieho postavenia, než by tomu bolo v prípade, ak by svoje právo odstúpiť od Zmluvy nevyužil. Inak povedané, ak dlžník porušuje svoje povinnosti zo Zmluvy a veriteľ z tohto dôvodu využije svoje právo od Zmluvy odstúpiť, nemôže sa iba z tohto dôvodu (z dôvodu využitia svojho práva) dostať do nevýhodnejšej pozície, kedy by sa jeho dovtedy ručením zabezpečená pohľadávka na vrátenie peňazí, stala pohľadávkou, hoci už existujúca z iného záväzku, nezabezpečenou. V takýchto prípadoch by využitie práva odstúpiť od Zmluvy (odstúpenie v tomto prípade predstavoval inštitút slúžiaci k ochrane veriteľa) stratilo pre veriteľa praktický význam. Pokiaľ ide o samotný výrok rozsudku je potrebné tiež zdôrazniť, že vo výroku, ktorý ukladá povinnosť dlžníkovi i ručiteľovi zaplatiť žalovanú pohľadávku tomu istému veriteľovi, u každého z nich však zo samostatného právneho dôvodu, treba jasne vyjadriť okrem iného aj povahu záväzku, najmä z hľadiska toho, či sú dlžník a ručiteľ povinní plniť každý celú pohľadávku a či splnením pohľadávky jedným z nich zanikne povinnosť druhého. Vo výroku rozsudku musí byť preto povinnosť splniť dlh vyjadrená takým spôsobom, aby to plne zodpovedalo vzťahu dlžníka a ručiteľa, ako aj vzťahu týchto dvoch zaviazaných voči veriteľovi. Súd preto musí v záujme určitosti výroku rozsudku vyjadriť povinnosť obidvoch žalovaných (dlžníka a ručiteľa) zaplatiť veriteľovi tú istú sumu s tým, že plnením jedného zo žalovaných zaniká do výšky plnenia povinnosť druhého žalovaného (R 2/1975).

59. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.